

Bijen houden voor natuur en - milieueducatie

mw. M.E.C. Verspaandonk-Schijvens

Educatie leidt op lange termijn tot een zekere bewustwording voor al het moois uit onze natuur. Het is deze bewustwording van waaruit een zekere verbondenheid met de natuur kan groeien en van waaruit men de warmte kan ervaren van de harmonische samenhang die er is binnen onze natuur. Pas dan zal men haar willen koesteren en beschermen tegen alles wat haar bedreigt. Waarmee kunt u beter ons milieu zichtbaar maken dan aan de hand van de relaties die er liggen tussen bloemen en bijen en tussen bijen en andere dieren? Een dansende honingbij in een observatiekastje, de plakkerige massa op het dak van uw auto of de koprol van een goudwespe in een glazen buisje met daarin het nest van een solitaire bij, geven alle aanleiding voor spraakwater over ons milieu.

Educatie van toeristen

Educatie van toeristen kan uitstekend door bijvoorbeeld rondleidingen te geven in de bijenhal en in de eventuele bijbehorende drachtplantentuin van de bijenhoudervereniging. Misschien is er een demonstratiekast aanwezig met boven op een doorzichtige dekplaat. Aan de hand van het zichtbaar maken van de relaties tussen bijen en bloemen kunt u tevens de natuur in de streek een beetje promoten. Neem hiervoor contact op met de VVV.

Educatie van kinderen op scholen

Dit kan al door bijvoorbeeld het inzaaien van bepaalde drachtplanten in schooltuinen zoals boekweit, klaprozen, papavers of korenbloemen. Korenbloemen hebben opvallend wit stuifmeel en honingen ook bij slecht weer. In de klas kunt u met behulp van een zelf meegenomen observatiekast, observatiedoos of glazen buisje laten zien hoe honingbijen, respectievelijk hommels en solitaire bijen en hun nesten eruit zien en wat zij hierin allemaal uit de natuur hebben verzameld. Wat is er feestelijker dan op boomplantdag voor elk kind een palmboompje en een p(l)(r)aatje over de bijen? Bij afwezigheid van een schooltuin kunt u ook met de kinderen op zoek gaan naar drachtbomen, wilde drachtplanten in de berm of naar de drachtplanten in de gemeentelandschappen in de directe omgeving van de school. Bij slecht weer kunt u ook enkele van deze bloemen meenemen in de klas ter verduidelijking. Als kinderen weten dat muur bevologen wordt door bijen is het plots geen onkruid

meer. Vergeet ook niet de kinderen enkele herkenbare vruchten zoals tamme kastanjes en zoete kersen te laten proeven om daarna een plaatje te laten zien van een dier als vruchteneter. Laat ze iets van de harmonie van de relatie tussen bloem en bij voelen door ze honing te laten ruiken en te proeven. Via allerlei bijen is het ook makkelijk een zijsprongetje te maken naar de wespen, muizen en andere dieren.

Educatie van kinderen kan ook middels een uitstapje met de klas. Als lid van een bijenhoudervereniging kunt u bijvoorbeeld, in de drachtplantentuin en bijenstal van uw vereniging, of op een bijenstand op een kinderboerderij de natuur concreet maken en relaties leggen tussen allerlei organismen. U kunt ook een (bus) uitstapje naar de proefbijenstand van de Ambrosiushoeve in Hilvarenbeek adviseren. Hier worden rondleidingen verzorgd door het grote drachtplantenarboretum, de border, de akker en de boomgaard en bezoek gebracht aan de bijenstand. Verder is er het Mommerspaviljoen met haar bezoekersruimte en bescheiden toch interessante expositie over de bijenhouderij. Als dat geen educatie is!

Educatie van akkerbouwers, tuinders, fruittelers, zaadtelers en bloemkwekers

Dit kan bijvoorbeeld middels een bezoek aan bovengenoemd arboretum maar nog beter door hen het advies te geven de jaarlijkse open dag te bezoeken van de Ambrosiushoeve. Op deze dag worden o.a. wetenschappelijke voorlichtingsfilms gedraaid en geven wetenschappers adviezen over hoe bijen kunnen worden ingezet voor de bestuiving van cultuurgewassen en sierteeltgewassen en hoe het staat met de ontwikkeling van nieuwe cultuurgewassen. Braakliggende landbouwgronden kunnen bij-



Winter in de drachtplantentuin: ook dan is educatie mogelijk.
Foto: M.L. Boerjan

voorbeeld worden ingezaaid met speciale in de handel zijnde insectenvriendelijke zaadmengsels zoals het 'Tübingse' en het 'Brandenburgse' bloemen-weidemengsel. Deze gerichte voorlichting kan behalve een betere voedselvoorziening voor insecten en dieren ook leiden tot verminderd gebruik van insecticiden, kunstmest, ontsmettingsmiddelen tegen aaltjes enz. kortom tot een duurzame land en tuinbouw.

Educatie van beheerders

Hier rekenen we ook onder: gemeentelijke verantwoordelijken van openbaar groen. Een goede voorlichting kan leiden tot een betere keus in de aanplant van planten en bomen in wijkgroen, parkgroen, randzone groen en bermen. Belangrijk is drachtplanten te kiezen welke veel voedsel produceren voor bestuivende insecten en daarin zodanig te variëren dat de bloeitijd gespreid is over het vliegseizoen van deze insecten. Voldoende voedsel voor de bijen levert indirect via de zaden en vruchten weer nieuwe planten en voldoende voedsel voor vogels en andere dieren. Een groenere leef-omgeving is beter voor onze longen, voor onze ge-moedsrust, ons leefgenot maar ook voor de recreatie. Educatie is dus in het belang van bijenhoud(st)er maar ook in het belang van de gemeente zelf. U kunt als bijenhoud(st)er de gemeente of de plaatselijke politici vragen om bij het ontwikkelen van nieuwe bestemmingsplannen rekening te houden met drachtverbetering. U kunt ook vragen of braak-liggende bouwgronden, niet beheerde gronden op begraafplaatsen en bermen kunnen worden ingezaaid met drachtplanten. Winterpostelein inzaaien als onderbegroeiing onder bomen bijvoorbeeld maakt schoffelen vrijwel overbodig en vermindert het uitdrogen van de grond. Zwarte mosterd zorgt hiernaast ook nog voor een betere bodemstructuur en bemesting. De winterlinde, de Spaanse aak, de vuilboom, de wegedoorn, de taxus, de zoete kers en de schietwilg bijvoorbeeld zijn prima inheemse drachtbomen. Evenzo hagen van buxus, vuilboom, hulst en struiklimop. De vuilboom is een uitstekende educatieboom, denk aan: nectar- en stuifmeeletende (bestuivende) insecten, bladeteende rupsen van citroenvlinders en besetende vogels enz.. Via de takken welke o.a. als bijenspillen worden aangewend in bijenkorven is een overstap naar een praatje over de bijenteelt snel gelegd.

Educatie van particuliere tuinbezitters, volkstuinters e.a. belangstellenden

Deze educatie is in toenemende mate belangrijk.

Door de steeds meer verslechterende leefomstandigheden waarin de wortels van vele planten en bomen in onze bossen en parken verkeren wordt er steeds minder nectar geproduceerd. Door het verdwijnen van belangrijke oude cultuurgewassen zoals rogge, boekweit, rode klaver en spurrie en hun begeleiden-de onkruiden zoals korenbloemen, hazenpootje, wikke en kromhals is veel voedsel voor de bijen verloren gegaan. Verder zijn door overbemesting en onkruidbestrijding vele wilde drachtplanten verdwenen en door de ruilverkaveling vele houtwallen waarin meidoorn, vuilboom, braam en berberis. Willen we een duurzame voedselvoorziening voor onze bestuivers dan worden dus onze (volks) tuinen in toenemende mate belangrijk. Tijdens een rondleiding in een drachtplantentuin kunnen o.a. door het in-bouwen van recepten (kweeperengelei, lindebloesem-thee), oude gebruiken (rond buxus, heide en brem) en gebruiksmogelijkheden (acaciahout, mosterd, olie uit koolzaad, teunisbloemen en maanzaad), bepaalde drachtplanten meer gaan leven voor mensen. Men kan particuliere tuinbezitters ook mobiliseren tot drachtverbetering via promotie in plaatselijke kranten. Als bijenhoudervereniging kan men een open dag organiseren bij de bijenhal en zaden of drachtplanten verkopen of verloten. Ook kan men als vereniging aanwezig zijn op tentoonstellingen en tuinbeurzen en markten. Aan de volkstuintervereniging kan men vragen of de braakliggende stukken mogen worden ingezaaid met drachtplanten en of er misschien een bijenkast mag worden geplaatst. Door als vereniging ook aan wespenbestrijding te doen kunt u via een zijsprongetje makkelijk een praatje maken over bestuivers en drachtverbetering. Als daarbij ook nog onderscheid gemaakt kan worden tussen de nesten van lastige en niet lastige wespensoorten en alleen de nesten van die soorten welke op onze zoetigheden afkomen worden verwijderd, is dat prima voor het imago van de vereniging en het milieu.

Educatie van bijenhoud(st)ers zelf

Willen bijenhoud(st)ers bijen houden voor de educatie dan zullen ook zij op hun beurt goed op de hoogte gehouden moeten worden van allerlei ontwikkelingen in de bijenhoudery. Tijdens de speciaal door de bijenbond georganiseerde jaarlijkse studiedag worden allerlei vakmensen als gastsprekers ingehuurd en kunnen nieuwe ideeën worden uit-gewisseld. Het is er heel gezellig. Bijenbonden organiseren ook speciale cursussen voor beginners en gevorderden en geven een maandblad uit. De

Ambrosiushoeve geeft bijvoorbeeld bijhouders deskundige up to date adviezen over bestuiving en hoe moet worden omgegaan met bijen(ziekten), drachtplanten en insecticiden. De vrienden van de Ambrosiushoeve, een vrijwilligersorganisatie, verzorgen ook voor bijenhouderverenigingen rondleidingen door het bijbehorend unieke arboretum.

Lid zijn van een bijenhoudersvereniging kan dus ook zonder dat u zelf bijen houdt. Een bijenhoud(st)er aanwezig in de bijenstal van bijvoorbeeld een verenigingstuin, een kinderboerderij of een museumtuin, op een (geranium)markt, school of tentoonstelling kan via de bijen de natuur en het milieu beter zichtbaar te maken. Tijdens uw aanwezigheid kunt u mensen de bloemen van een dropplant, wilde marjolein of een stukje propolis laten ruiken. U kunt mensen honing laten proeven en honingrecepten uitdelen, een video over (jeugd-)imkeren of een houtblok met niet stekende solitaire bijen tonen, een bijenraampje laten vastpakken. Kortom milieueducatie kan op vele manieren.

Tentoonstelling lenen?

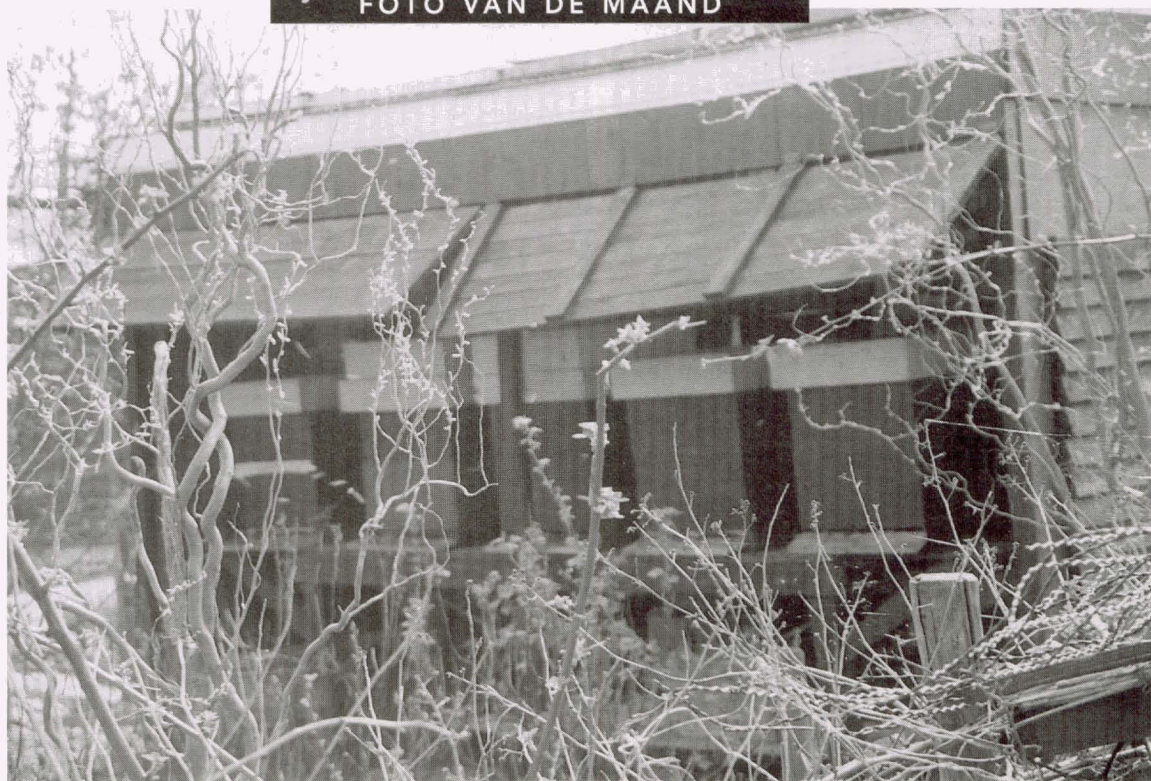
De tentoonstelling 'Tuinieren met planten en dieren' stimuleert mensen om hun tuin op een natuurvriendelijke manier in te richten en te onderhouden. Op een eenvoudige manier kunnen mensen veel doen in hun tuin voor de planten en dieren die in de omgeving leven. Bijvoorbeeld door planten te kiezen die er niet alleen mooi uitzien, maar ook veel nectar hebben voor insecten of bessen voor vogels. Er zijn tal van mogelijkheden om iets te doen voor planten en dieren in de tuin. De tentoonstelling zet deze op een rijtje. De tentoonstelling is eigendom van de Koninklijke Nederlandsche Heide Maatschappij en wordt beheerd door De Vlindertichting namens het platform 'Tuinieren met planten en dieren'.

Meer informatie: www.tuiniermetplantendier.nl.

Reserveren kan bij De Vlindertichting, 0317-467346

bijen

FOTO VAN DE MAAND



Bijenstal van Ad Versluis te Woerden. De stal staat op het volkstuintencomplex 'Ons stekkie' te Woerden.